

15e jaargang

nummer 5

mei 1979

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

BIJ WIE BERUST NU PRECIES DE LEIDING VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD ?

Op 1 september van het vorige jaar werd de Belgische raffinaderij RBP in Antwerpen bezet door het personeel. Met die bezetting, die bij ons weten nog altijd voortduurt op het moment dat wij dit schrijven, verzetten de arbeiders en bedienden zich tegen het streven van het Amerikaanse moederbedrijf Occidental Petrol Corporation om haar vestiging in Antwerpen op te doeken. Waarmee men te doen had was een mengvorm van officiële en niet-officiële aktie zoals die in de praktijk herhaaldelijk wordt aangetroffen. De bezetting was een spontane daad, maar de Belgische vakbeweging liet zich niet onbetuigd om de eenvoudige reden, dat zij zich zonder ernstig gezichtsverlies niet onbetuigd kon laten. Zij reageerde met het uitroepen van een nationale staking in heel de Belgische olie-industrie. Tijdens die formeel officiële staking deden zich soortgelijke verschijnselen voor als men eerder bijvoorbeeld kon waarnemen tijdens de Britse mijnwerkersstakingen van 1972 en 1974: de arbeiders - uitermate fel doordat ook in andere olie-ondernemingen de werkgelegenheid op het spel stond - ontplooiden volstrekt eigen initiatieven en traden op dusdanige wijze op, dat zowel de vakbeweging als de "socialistische" ministers in de toenmalige regeringskoalitie de schrik om het hart sloeg. Gevolg: de traditionele organisaties van de officiële "arbeidersbeweging" - partij en vakbeweging - wilden zo snel mogelijk weer af van een staking die terstond al volkomen uit de hand, dat wil zeggen: *hun* hand bleek te lopen. Want daardoor toch bracht het middel waarmee de vakbeweging een gezichtsverlies had trachten te voorkomen 't gevaar met zich mee van een nog ernstiger gezichtsverlies.

De onder verantwoordelijkheid van de "socialistische" minister Boel optredende rijkswacht greep op de haar eigen wijze in; de vakbeweging hief na drie weken de staking op; de "socialistische" minister Spitaels eiste dat de bezetting van de RBP onmiddellijk zou worden opgeheven. Aan de nationale staking kwam aldus een einde ook al wekte de oproep tot werkhervatting niet weinig woede bij de arbeiders en ook al stonden vakbondssekretarissen als Schoeters en Janssens, toen ze die oproep voor het stakersfront

verdedigden aan niet weinig kritiek bloot 1). Aan het verlangen van de arbeiders om de staking dan desnoods *gewestelijk* - in het bijzonder in de provincie Antwerpen - voort te zetten, werd niet tegemoetgekomen. Schoeters wilde er zelfs niet over praten 2). De poging echter om ook de bezetting van de Antwerpse raffinaderij te doen beëindigen mislukte. Weliswaar haakten de bedienden af, maar de arbeiders bleven in het bedrijf. Formeel voerden zij van dat moment af een "wilde" aktie, in de praktijk vertoonde deze een vorm die van een officiële nauwelijks verschilde. Voor wie het nog niet wist werd duidelijk aangetoond, dat een "wilde" aktie nog lang geen *zelfstandige strijd* is.

Op 3 januari j.l. - in de vijfde maand van de bezetting dus - wijdde het Belgische weekblad "Humo" twee pagina's aan de strijd van de RBP-arbeiders. Bepaalde passages van het bewuste artikel onderstrepen wat wij zojuist hebben betoogd. Het zijn die passages waarin "Humo"-verslaggever Leo de Haes een gesprek weergeeft, dat hij heeft gevoerd met Honoré Kerschae-ver, die niet alleen één van de RBP-bezetters is maar ook nog de voornaamste vertrouwensman (hoofddelegee) van het Algemeen Belgisch Vakverbond. We citeren:

- "Jij draagt een grote verantwoordelijkheid, want je leidt deze bezetting. Sta je niet onder grote geestelijke druk?"

KERSCHAEVER: "Elke ochtend om 9 uur komt het bezetterscomité bij elkaar en worden al de technische en menselijke problemen besproken, en je ziet het me niet altijd aan. want ik ben uiterlijk kalm, maar gemakkelijk is dat niet... Vooral menselijke problemen zijn soms moeilijk op te lossen... en ja, ik moet daar allemaal regelingen voor treffen. Gelukkig hebben de arbeiders vertrouwen in mij en ik ben niet bang om mijn verantwoordelijkheid te nemen. Soms wordt het mij toch te veel en lig ik 's nachts in mijn bed te huilen als een kind, maar 's morgens denk ik dan weer: vooruit, laat je niet gaan, de mannen zien je als een leider, gedraag je als een leider."

- "Hoe win je dat vertrouwen van de arbeiders?"

- 1) Wij ontleenen het feit aan Belgische persberichten waaruit on-dubbelzinnig blijkt, dat Schoeters en Janssens - zoals een van de bladen schreef - "moeilijke momenten meemaakten". Tijdens de speech van Schoeters, zovernamen wij daaruit ook, ontstond er beweging in de achterste gelederen van zijn gehoor. Daar bevonden zich veertig arbeiders van de raffinaderij Albatros, die ook met sluiting werd bedreigd. Zij waren van plan om op voortzetting van de staking aan te dringen, maar kregen niet de gelegenheid het woord te voeren. De beslissing tot opheffing van de staking was al gevallen; in het bestuur van de betrokken vakbond; niet via een stemming in een stakersvergadering.
- 2) Een ooggetuige-verslaggever berichtte: "Een arbeider vraagt: 'Kunnen we op gewestelijk vlak de strijd niet verder zetten?' (voortzetten)... Hij krijgt geen antwoord. Schoeters haalt de schouders op."

KERSCHAEVER: "Ik heb in het verleden dikwijls met de vuist op tafel geklopt, mijn mensen stelselmatig goed voorgelicht en altijd de belangen van de arbeiders op het oog gehad. Ze noemen me niet voor niets *De Paus*. Dat heeft me al een paar ontslagen gekost, maar dat is mij een zorg. Voor mij gaat de solidariteit voor. In 1972 hebben wij 3) ons nog achter de bediendenstaking bij de RBP gezet en het is des te ontgoochelender dat diezelfde bedienden nu... de arbeiders in de kou laten staan. Het ligt natuurlijk ook aan de vakbond. Waarom moeten bedienden in een andere vakbond zitten dan de arbeiders en méér voordelen krijgen dan arbeiders? Dat is niet logisch.... Het drama van onze arbeidersbeweging is dat zij niet genoeg solidariteit kan opbrengen. Zelfs niet voor zo'n principiële strijd als de onze. Als de vakbonden geen lange staking wensen, moeten zij in een geval als RBP alle centrales mobiliseren, en dat is voor de RBP niet gebeurd, en dat is jammer. Als ook de dokwerkers en de metaalarbeiders het werk zouden neerleggen zou men wel direkt een oplossing vinden, maar ja, daar is de arbeidersbeweging te weinig sensibel voor 4) Het zou echt de mooiste dag van mijn leven zijn als we hier als overwinnaars buiten konden komen. Met dit soort arbeiders kún je trouwens niet verliezen."

Of in deze passages de woorden van Honoré Kerschaever geheel juist zijn weergegeven is ons natuurlijk niet bekend. Indien hij echter kortrekt wordt geciteerd dan kunnen wij ons op grond daarvan, menen wij, een vrij nauwkeurig beeld van zijn persoon vormen. Hij is, zo komt het ons dan voor, het type van de *vertrouwensman*, wiens positie nu eenmaal tweeslachtig is. Zelf arbeider zijnde en werkzaam bij RBP, heeft hij een natuurlijke solidariteit met de bezetters, die een man als Schoeters bijvoorbeeld volkomen vreemd is. Als zodanig schroomt Kerschaever ook niet een *zekere mate* van kritiek op de "arbeidersbeweging" in het algemeen en op de vakbeweging in het bijzonder te laten horen. Doordat hij echter in de vakbeweging is gevormd en bovenal doordat hij als *vertrouwensman* een *functie* binnen die vakbeweging vervult en dientengevolge zijn wijze van denken van de hare niet principieel verschilt, is zijn kritiek gematigd en uitermate beperkt en plaatst hij zich daarbij op de bodem van de traditionele "arbeidersbeweging" en van de vakbeweging zélf, zonder daar ook maar in enig opzicht bovenuit te gaan. En wie dat uit de zojuist geciteerde woorden niet vermag af te leiden, kan het wellicht afleiden uit Kerschaevers verklaring tegenover een andere verslaggever van een ander blad, dat hij "voor de houding van de vakbondssekretarissen (bedoeld zijn Schoeters en Janssens, red. D & G) *begrip* op kon brengen" 5). Tegelijkertijd handelt Kerschaever, zijn "kritiek" op de vakbeweging ten spijt toch hoofdzakelijk als een vakbondsmen en dat komt ook hierin tot uiting, dat hij, zijn solidariteit met zijn mede-arbeiders ten spijt, zich duidelijk van zijn mede-arbeiders distantieert. Hij beschouwt zich niet alleen als de leider - zoals ieder rechtge-

3) Met "wij" wordt bedoeld: Het Algemeen Belgisch Vakverbond

4) "Daar is de arbeidersbeweging te weinig sensibel voor", d.w.z. daar heeft de "arbeidersbeweging" te weinig gevoel voor.

aard vakbondsman in zijn plaats zou doen - , hij laat het zich niet alleen aanleunen dat hij *De Paus* wordt genoemd - bijnaam die slechts kan wijzen op een neiging tot dekreteren - maar hij zegt ook: "Met dit soort arbeiders kun je niet verliezen", waar iedere gewone, dat wil zeggen géén vakbondsfunctie bekleedende arbeider gezegd zou hebben: *wij* kunnen niet verliezen!

Met deze opmerkingen zijn wij al een eindweegs genaderd tot datgene waarom het ons hier in feite te doen is, de vraag namelijk welke kenmerken een "wilde" aktie moet vertonen, wil zij als een *zelfstandige strijd* kunnen worden aangemerkt. Het antwoord op die vraag luidt *niet*, dat een zelfstandige arbeidersstrijd zich door *het ontbreken van leiders* van andere strijdvormen onderscheidt. Waar het om gaat is heel iets anders. Wat een zelfstandige arbeidersstrijd typeert is dit, dat:

a) de leiders *niet* behoren tot de kring der bezoldigde, buiten het produktieproces staande beroepsbestuurders van vakbonden of daarmee verwante of gelijk te stellen organisaties;

b) door de strijdende arbeiders *uit hun midden* worden gekozen;

c) aan de strijdende arbeiders permanent verantwoording schuldig zijn en zo deze dat nodig oordelen terstond als leider afgezet kunnen worden om door anderen te worden vervangen.

Anders geformuleerd: Bij een zelfstandige arbeidersstrijd maken de arbeiders de dienst uit. Indien er door hen een strijdkomitee wordt samengesteld, heeft een dergelijk komitee een *uitvoerende* taak, het is niet de instantie die *besluiten* neemt welke, juist omgekeerd, de arbeiders zouden hebben uit te voeren. Integendeel: het zijn de arbeiders die gezamenlijk beslissen en het zijn diensgevolge de arbeiders die *gezamenlijk* verantwoordelijkheid dragen.

Deze karakteristiek past niet op de bezetting van de RBP. Weliswaar, zo blijkt uit de woorden van Honoré Kerschaever, is er ook daarbij een bezetterskomitee dat zelfs iedere ochtend bij elkaar komt om de problemen te bespreken, maar uit zijn woorden blijkt niet dat dit komitee met alle *overige* bezetters samenkomt om te beraadslagen. Heeft hij, hoe onbegrijpelijk ook, vergeten het te vermelden? Bepaald niet! Uit wat hij op zijn informatie laat volgen valt af te leiden, dat noch de gezamenlijke bezetters de beslissingen nemen, noch het bezetterskomitee dat doet, maar dat alleen en uitsluitend hij, Honoré Kerschaever besluiten neemt en "alle regelingen" treft. Vandaar ook dat hij er 's nachts niet van kan slapen.

Leo de Haes, de auteur van het artikel in "Humo", citeert niet slechts Honoré Kerschaever, maar ook andere tot de bezetters behorende, geen verantwoordelijkheid dragende arbeiders. Eén van hen heeft volgens hem verklaard: "... de Paus heeft ons leren bezetten." Welnu, een dergelijke uitspraak zou óndenikbaar zijn indien er bij de RBP een *zelfstandige* strijd gevoerd werd. Want in dat geval zou de bewuste arbeider hebben gezegd: Al doende hebben wij met elkaar in en door de praktijk geleerd, wat er bij een bezetting zo allemaal komt lijken er wat er voor nodig is. En als er werkelijk *zelfstandig* zou worden gestreden, dan zouden alle betrokkenen, Honoré Ker-

schaever inclus, van een andere geest vervuld zijn. Dan zou hij zich niet de Paus hebben laten noemen en zijn medestrijders zouden hem niet aldus genoemd hebben; dan zou hij er niet op uit zijn om zich "*als een leider te gedragen*".

Hoe komt het, dat de bezetting van RBP *niet* de vorm van een zelfstandige strijd heeft aangenomen? De verklaring is door Honoré Kerschaevers zelf gegeven, toen hij tegenover de "Humo"-verslaggever opmerkte, dat "RBP bekend staat om zijn hoge graad van sociaal en syndicaal bewustzijn 6)". Dit betekent, dat onder de RBP-arbeiders de *vakbondstradities* buitengewoon sterk leven, veel sterker bijvoorbeeld dan onder de Antwerpse dokwerkers, die nog niet zo lang geleden tijdens een havenstaking naar het kantoor van de transportarbeidersbond trokken om daar uiting te geven aan hun woede en hun gevoel van vijandschap jegens deze organisatie. Het is - om met de woorden van Kerschaevers te zeggen - het syndicale bewustzijn van de RBP-arbeiders dat een belemmering heeft gevormd voor het ontwaken van het bewustzijn van hun eigen kracht en van hun zelfvertrouwen.

Hierboven constateerden wij, dat Kerschaevers voor de houding van de vakbondssecretarissen Schoeters en Janssens *begrip* kon opbrengen en wij hebben daarin een symptoom gezien van zijn door de vakbondstraditie gekleurde opvattingen. Moet men daaruit afleiden, dat wij voor het optreden van Schoeters en Janssens géén *begrip* aan de dag leggen? Nee! Ook wij hebben daar alle *begrip* voor, maar het is een *ander* *begrip* dan wat Kerschaevers er op na houdt. Wij begrijpen dat Schoeters en Janssens de staking van de arbeiders in de olie-industrie niet wilden voortzetten vanwege de functie van de vakbeweging in de kapitalistische maatschappij en de daaruit voortspruitende tegenstelling tussen deze vakbeweging en de niet of nauwelijks meer onder controle te houden arbeiders. Van die tegenstelling verstaat Honoré Kerschaevers niets. Hij is van mening, dat de vakbeweging "*als zij geen lange staking wenste, alle centrales (zou hebben) moeten mobiliseren*". Hij beschouwt het als een "*fout*" dat zij dat niet gedaan heeft en hij begrijpt niet, dat zij het naliet omdat zij als vakbeweging naar de handhaving van de sociale vrede streeft.

Honoré Kerschaevers *begrip* voor de houding van Schoeters en Janssens bestaat hieruit, dat hij ze verontschuldigt. Ze moesten, zo meent hij, de staking in de petroleumindustrie wel opheffen toen de vakbeweging niet bereid bleek solidariteitsstakingen in andere sectoren uit te roepen. In een hierboven niet door ons geciteerd gedeelte van het gesprek tussen hem en de verslaggever van "Humo" suggereert hij, dat wat hij beschouwt als een "*tekortschieten*" van de vakbeweging mogelijk is veroorzaakt door het omkopen van sommige leiders. Daarmee wordt nog eens op andere wijze onderstreept, dat hij de vakbeweging totaal anders ziet dan wij.

Maar, zal de lezer zich wellicht afvragen, zou de invloed van Honoré Kerschaevers op de gang van zaken bij deze bezetting nu werkelijk wel zo groot zijn als zij door hem zelf is afgeschilderd? Zou het niet kunnen zijn dat hij in het gesprek met de bewuste journalist zichzelf belangrijker heeft trachten te maken dan hij in werkelijkheid is? Wij houden dat niet slechts voor mogelijk, wij achten het niet onwaarschijnlijk, al was het alleen maar hierom, dat juist de positie van een "*vertrouwensman*" iets dergelijks bijna onvermijdelijk met zich brengt. Enerzijds heeft hij er belang bij, dat de arbeiders hem voor een onmisbare figuur houden, anderzijds heeft hij er niet minder belang bij dat de leiding van de vakbeweging hem als zodanig ziet. Zelfs indien echter men met die omstandigheid terdege re-

kening houdt, verandert er niets aan de karakteristiek die wij van de RBP-bezetting hebben gegeven.

=====

NOGMAALS DE STAKING VAN DE STAAL - ARBEIDERS IN DE BONDSREPUBLIEK

In het februarinummer van "Daad en Gedachte" hebben wij aan het slot van een beschouwing over de staking in de Westduitse staalindustrie gekonstateerd, dat de vraag wie deze strijd gewonnen had - de vakbond dan wel de patroons - niet zo gemakkelijk te beantwoorden viel. Maar, zo voegden wij eraan toe, geheel anders ligt het met de vraag wie deze staking heeft verloren, want dat zijn zonder enige twijfel de Westduitse staalarbeiders. En wij eindigden het bewuste opstel aldus, dat de staalarbeiders, door het karakter van de staking beperkt in hun mogelijkheid tot het ontplooiën van eigen initiatieven, zonder direkte bemoeienis met de onderhandelingen en als gevolg van dat alles ten prooi aan stakingsmoeheid, uiteindelijk een compromis hebben moeten aanvaarden dat met hún verlangens geen rekening hield. Er behoeft, zo schreven wij, niet aan te worden getwijfeld dat deze arbeiders met een kater zullen blijven zitten.

Sinds wij de bewuste beschouwing afdrukten hebben wij kennis genomen van een aantal feiten waaruit onomstotelijk blijkt, dat de afloop van de Westduitse staalstaking niet slechts een kater heeft veroorzaakt, maar ook aanleiding heeft gegeven tot een uiterst felle kritiek van de achterban op de leiding van de vakbond IG Metall. Zo fel was deze kritiek, dat er in de burgerlijke pers werd gesproken van "de opstand van de gewone vakbondsleden", van "rebellie" en van een "revolutie van onderop".

De boze reacties waarvan wij hier spreken namen allereerst de vorm aan van een persoonlijke kritiek op stakingsleider Kurt Herb, distriktsvertegenwoordiger van de IG Metall in Essen. De arbeiders van de tot het grote Hoesch-koncern behorende staalfabriek Phoenix in Dortmund-Hörde namen met 73 tegen 60 stemmen en 10 onthoudingen een resolutie aan, waarmee het aftreden van Herb verlangd werd. Een eensluidende resolutie verwierf in de staalfabriek Westfalenhütte te Dortmund een nog veel grotere meerderheid. Daar spraken de arbeiders zich met 400 tegen 32 stemmen voor het aftreden van Herb uit. In de resoluties heette het, dat "met lieden die voor de arbeiders iedere geloofwaardigheid verloren hadden in de toekomst nooit enige kans op succes bestond bij het voeren van c.a.o.-onderhandelingen." Een soortgelijke uitspraak deden ook de personeelsleden van Thyssen in Hamburg; bij de staalfabriek Mannesmann in Hucklingen werd over het optreden van de IG Metall-onderhandelaars hevig gediskussieerd. In de genoemde bedrijven heerste eveneens de mening dat topfiguren van de IG Metall, zoals voorzitter Eugen Loderer, Hans Janssen of Mayr maar het beste konden opkrassen.

De in al deze bedrijven werkzame kaderleden van de IG Metall deelden de opvattingen van de arbeiders. Zij vonden, dat de kapitulatie van de vak-

bond voor de patroons door niets gerechtvaardigd was. Op het moment dat Herb en de overige onderhandelaars door de knieën gingen zag het er juist naar uit, dat de strijd resultaat zou opleveren. Er vertoonde zich, aldus deze kaderleden, een breuk in het ondernemersfront doordat er bij de afnemers een nijpend gebrek aan grondstoffen begon te ontstaan.

Uit de kritiek van de achterban is ook gebleken, dat er aan de strijd een eind werd gemaakt met behulp van een stemming in de onderhandelingskommissie, waarbij lieden hun stem uitbrachten, die geen enkel stakend bedrijf vertegenwoordigden. De uitslag van die stemming was geheel en al in strijd met datgene wat de stakende arbeiders wilden en verwachten. Tot de verwijten die door de achterban de IG Metall naar het hoofd werden geslingerd behoorden onder meer deze, dat het beleid van de vakbond hoogst twijfelachtig moest worden genoemd en dat een man als Herb eenvoudig niet in staat was gebleken om een strijd op bevredigende wijze te voeren. Namens de bedrijfsraad van Mannesmann eiste de voorzitter daarvan "de democratisering van de vakbond". De eis mag naïef zijn en getuigen van een vooralsnog blind geloof in de vakbondsmythe, zij getuigt desalniettemin ondubbelzinnig van de teleurstelling die zich van de staalarbeiders meester heeft gemaakt en van de tegenstelling tussen henzelf en de organisatie, ook al zijn zij zich van de aard en de oorzaak van deze tegenstelling onvoldoende bewust.

Zoals we reeds opmerkten bleef de kritiek van de achterban op de houding van de vakbond door de burgerlijke pers niet onopgemerkt. Omtrent de betekenis of de achtergrond daarvan gaf zij de zonderlingste verklaringen ten beste. In de meeste gevallen kwamen deze hierop neer, dat de critici op een "autoritaire" wijze zich tegen "hun" (!) "demokratische" organisatie keerden. Op de vraag in hoeverre een organisatie die zich tegen de nadrukkelijke wil van de overgrote meerderheid van de leden voor de opheffing van een staking uitsprak met enig recht "demokratisch" kon worden genoemd, ging de burgerlijke pers uiteraard niet in.

In een van de burgerlijke bladen die zich op een dergelijke wijze uitliet troffen wij echter ook een karakteristiek aan, waarmee de hele Westsuisse staalstaking op treffende wijze werd samengevat. "De IG Metall, zo verklaarde de "Westfälische Allgemeine Zeitung" op 30 januari 1979, heeft een revolutie van onderop voorkomen". Aan die woorden hebben wij niets toe te voegen. Als men één bewijs wil van de diepe tegenstelling tussen de vakbeweging en de in actie gekomen arbeiders, dan vindt men het in deze woorden.

=====

W I E Z I J N E R N U W E L I N V E R L E G E N H E I D ?

Het is duidelijk, dat het militaire optreden van Vietnam tegen Cambodja en vervolgens het militaire optreden van de Chinese Volksrepubliek tegen Vietnam niet weinigen in verlegenheid heeft gebracht. De vraag wie dat zijn lijkt niet zo moeilijk te beantwoorden. Desondanks hebben sommigen zich daarbij kolossaal vergaloppeerd. Men luistere bijvoorbeeld naar het kommentaar van een van de korrespondenten van NRC/Handelsblad, die onder

andere schreef":

"Dat had Karl Marx toch nooit kunnen denken: dat het "socialisme" zoals zijn... epigonen het hebben ontwikkeld, terug zou keren naar het historische stadium waaruit het is voortgekomen, het imperislisme. En dat op een moment dat degenen die gelden als de imperialisten bij uitstek, de Amerikanen, de politiek van het rigoreus beschermen van hun invloedssfeer de afgelopen paar jaar steeds duidelijker hebben losgelaten... De laatste resten van de quasi wetenschappelijkheid en historische onontkoombaarheid zijn door de Vietnamese aktie in Cambodja dan ook onder het marxisme vandaan getrokken..."

Waarom de auteur van de hier geciteerde zinnen het woord socialisme tussen aanhalingstekens heeft geplaatst ontgaat ons. Zulke aanhalingstekens hebben zin, wanneer men - met Marx - van mening is, dat socialisme opheffing van de loonarbeid betekent en dat daar waar loonarbeid bestaat van socialisme geen sprake is. Met die aanhalingstekens duidt men dan aan, dat de landen van het Oostblok, de Chinese Volksrepubliek, Vietnam, Cambodja of Cuba zich volstrekt ten onrechte "socialistisch" noemen. In dat geval echter verliest het hele betoog van de bewuste auteur zijn zin en is het dwaas om - gelijk hij doet - te beweren dat de jongste militaire gebeurtenissen in Zuidoostazië tot een "krisis in het marxisme" hebben geleid een wel tot een die "dieper is dan ooit".

Laat ons deze schrijver even uit de droom helpen. Wie er ook door de oorlogshandelingen van Vietnam of China in verlegenheid zijn gebracht, *niet* de marxisten. Vele tientallen jaren achtereen hebben de marxisten er al op gewezen, dat er in géén der zojuist door ons genoemde landen socialisme bestaat, dat de maatschappelijke verhoudingen die er heersen als staatskapitalistische verhoudingen moeten worden verstaan en dat de er heersende ideologieën - hetzij het leninisme, hetzij het maoïsme - met het marxisme niets hebben uit te staan. De marxisten hebben er eveneens op gewezen, dat deze staatskapitalistische landen ook een *staatskapitalistische* buitenlandse politiek voeren, wat b.v. Rusland tot samenwerking met Hitler-Duitsland en de Volksrepubliek China tot samenwerking met de reaktionairste klieken in Ceylon en Bangladesj heeft gebracht.

De jongste gebeurtenissen in Zuidoostazië hebben allerm minst het marxisme van zijn fundament beroofd, zij hebben marxistische analyses alleen maar onderstreept. Wie er door in verlegenheid zijn gebracht, dat zijn al diegenen, die staatskapitalisme voor "socialisme" pogen uit te geven, die het Joegoslavische loonstelsel voor "arbeiderszelfbestuur" verslijten of die zich in bochten wringen om te bewijzen dat de Chinezen die zij gisteren nog als vooraanstaande "socialisten" aanduiden toch eigenlijk nooit iets anders dan "anti-socialisten" zijn geweest.

Natuurlijk is het waar dat deze lieden, zoals het stuk in de NRC verklaart, "in opperste verwarring zijn". Maar die verwarring is al van zeer oude datum. Hun verwarring (om niet te zeggen verwardheid) bestaat hierin, dat zij een "socialistisch" etiket met een socialistische inhoud verwarren en de staatskapitalistische theorie van de uitbuiting voor "marxisme" aanzien. De crisis in hun gelederen zal nog wel toenemen. Maar die crisis te verwisselen met een theorie die deze crisis juist *verklaart*, is kras!

=====

DE KOUDBANDDOUCHE VAN DE VAKBONDEN

Bij de Hoogovens in IJmuiden werken momenteel een kleine 20.000 arbeiders, van wie ongeveer 10.000 in de twee-, drie- of vierploegendienst. Van die 20.000 arbeiders zijn er 9.000 lid van de industriebonden van de F.N.V.

Na enkele jaren zware verliezen te hebben geleden maakt Hoogovens nu weer een "geringe" winst. De omzet steeg, na een lichte daling in de voorgaande jaren, in 1978 voor het eerst weer. De produktie was in dat jaar gelijk aan die in het topjaar 1974: 5,4 miljoen ton. Het aantal arbeiders daalde echter van 22.423 naar 19.741. De produktie trekt langzamerhand weer aan. De orderpositie van Hoogovens blijft echter wankel.

Sinds het begin van 1978 is het beleid van Hoogovens drastisch gewijzigd. Toen de direktie begon in te zien, dat de crisis wel eens best van structurele aard kon zijn, schakelde zij over naar het beleid van "structurele kostenverlaging". Dit komt hierop neer, dat het natuurlijk verloop van de arbeiders niet wordt aangevuld door het aantrekken van nieuw personeel: kostenverlaging dus door vermindering van de loonkosten. Het gevolg was, dat hetzelfde werk met steeds minder mensen moest worden gedaan. Het arbeidstempo werd voortdurend opgevoerd; het ziektepercentage, vooral onder de arbeiders in de ploegendiensten van vrijdag- en zaterdagnacht, steeg tot schrikbarende hoogte.

De lonen bij Hoogovens zijn de laatste jaren achtergebleven bij die van andere bedrijven. Bijna alle Hoogovenarbeiders hebben een grote achterstand in te lopen. De basislonen zijn laag. Zelfs met de toeslag voor ploegendienst wordt er bij de Hoogovens nauwelijks meer verdiend dan elders in de dagdienst.

Door de lage lonen en door de vaak zeer zware arbeidsomstandigheden warm, lawaaiig, vuil, onregelmatig werk - schrikken veel Nederlandse arbeiders ervoor terug bij Hoogovens te gaan werken. Daarnaast is het zo dat Hoogovens liever op basis van kortlopende arbeidskontrakten personeel in dienst neemt dan in deze tijd van een onzekere orderpositie veel vaste arbeiders aan te stellen. De ploegen zijn daardoor permanent onderbezet.

Hoogovens neemt op het ogenblik via koppelbazen allerlei buitenlandse arbeidskrachten in dienst: Marokkanen, Duitsers, Turken, Engelsen en binnenkort ook Joegoslaven. Het bekend worden van het voornemen der direktie, dertig Joegoslaven te kontrakteren, die per maand f 500 meer zouden gaan verdienen dan de vaste arbeidskrachten vormde uiteindelijk de aanleiding tot de stakingen bij de Koudbandwalserij I en bij de Vertinnerij.

In de week van 26 februari tot 2 maart werden bij Hoogovens de eerste onderhandelingen gevoerd voor een nieuwe c.a.o. Het belangrijkste punt van bespreking was daarbij de doorbreking van de 40-urige werkweek. Door een fikse uitbreiding van het aantal individuele roostervrije dagen (snipperdagen) probeerden de bonden een 39-urige werkweek te "versieren".

In oktober 1978 hadden de weinige leden die zich de moeite getroostten de ledenvergaderingen van de industriebonden over het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1979 te bezoeken, zich tegen de voorstellen tot het invoeren van een 35-urige werkweek gekant. Ze twijfelden of korter werken inderdaad wel tot nieuwe arbeidsplaatsen bij Hoogovens zou voeren. Er werd toen door de kaderleden zwak geschermd met "de indruk dat men op de werkvloer misschien toch liever geld zou willen zien dan een 35-urige werkweek". Slechts een enkeling durfde hardop om meer loon te vragen. Hij kreeg een flink applaus.

In dezelfde week van de c.a.o.-onderhandelingen deed op de Koudbandwalserij I en op de Vertinnerij het gerucht de ronde dat per 1 maart 30 Joegoslaven in dienst zouden worden genomen. Dat zou dan gebeuren via de Joegoslavische staatsinstelling Technomont. Daar deze Joegoslaven f 500 meer in hun loonzakje zouden krijgen kwamen de arbeiders van de Vertinnerij en de Koudbandwalserij I in verzet.

Woensdag 28 februari werd het werk voor de eerste maal korte tijd onderbroken om de zaak door te praten. Donderdag 1 maart om 3 uur in de morgen liep de kantine van de Koudbandwalserij I opnieuw vol. De groene ploeg van Koudbandwalserij I, de Vertinnerij en de ondersteunende afdelingen hadden het bijltje erbij neergegoot. Precies in dezelfde week dat de bonden moeizame onderhandelingen waren begonnen over immateriële abstracte eisen, legden de arbeiders van deze afdelingen zeer materiële en konkrete eisen op tafel: f 150 netto in de maand meer en geen koppelbazenpraktijken.

Hierop kwamen de diverse funktionarissen in allerijl aangesneld. Allereerst verscheen de heer Roenselaar, adjunct-direkteur van Hoogovens, die door de arbeiders werd weggehoond. Later kwam Wiel Brands opdraven, de bondsbestuurder van de F.N.V. Hij vertelde, dat de vakbonden de aktie, lopende de onderhandelingen, onmogelijk konden ondersteunen, "hoezeer hij hun situatie ook begreep." Hij werd van repliek gediend met het argument, dat de eis van de FNV-bonden van f 20 bruto in de maand meer slechts een schijntje was en dat de arbeiders zeker niet van plan waren iets in te leveren.

De werkonderbrekingen werden voortgezet. Besloten werd tot een "estafette-staking", dat wil zeggen, iedere keer dat er een nieuwe ploeg opkwam werd het werk twee uur neergelegd. Toen de volgende morgen de gele ploeg opkwam, 's middags gevolgd door de blauwe, lagen de afdelingen stil en dat bleef zo. De aktie sloeg zelfs over naar Blokwals I. De groene ploeg, die 's nachts weer opkwam, trof een vastberaden stemming aan. Er was amper gewerkt. "Wat doen we?", werd er gevraagd. "Plat" was de mening.

Via pamfletten werd er opgeroepen tot een uitbreiding van de aktie over het hele bedrijf. In de nacht van donderdag op vrijdag trok men in optocht naar de andere afdelingen, om de arbeiders daar te bewegen de aktie te ondersteunen en zo nodig ook plat te gaan. Hierop ging de Beitsenrij van de Koudbandwalserij II van 5-6 uur plat en werd er op de afdeling Railvervoer een vergadering belegd, waardoor het werk daar ongeveer 2 uur stillag.

De estafettestaking bij de Koudbandwalserij I en de Vertinnerij duurde tot vrijdagmiddag. Toen kwam de produktie langzaam weer op gang. Onder druk van de bedrijfsdirektie en de vakbondsbestuurders werden de arbeiders gedwongen hun akties stop te zetten. Specifieke Hoogovenproblemen, zoals geringe communicatiemogelijkheden tussen de diverse fabrieken en ploegen, speelden daarbij ook een rol. (1)

Wel werd er nog een ultimatum gesteld aan de direktie, dat 12 maart om 22 uur afliep: f 150 netto in de maand meer, gelijke arbeidsvoorwaarden voor alle arbeiders en stopzetting van de koppelbaaspraktijken.

Tien dagen gebeurde er niets. Toen de nachtploeg van de Koudbandwalserij I en van de Vertinnerij op 12 maart om 22 uur nog geen bevredigend antwoord had gekregen, ging zij tot één uur niet aan het werk. De arbeiders besloten opnieuw tot een estafettestaking. De ochtendploeg volgde dat voorbeeld om 6 uur. Evenals de nachtploeg verzamelden zij zich om te beraadslagen. Ditmaal moest ir. G. Wilink, direktur personeelzaken, er zelf aan te pas komen om de mensen weer aan het werk te krijgen.

Dinsdagavond 13 maart gingen de arbeiders wederom niet terstond aan

het werk. Zij beraadden zich nogmaals gedurende enkele uren over wat hun te doen stond. Woensdagmiddag werd het werk ook op andere afdelingen korte tijd onderbroken. Zoals afgesproken ging de groene ploeg van de Vertinnerij in de nacht van woensdag op donderdag normaal aan de slag. Op de Koudbandwalserij I werd woensdagavond 14 maart vóór de dienst in de kantine 'n korte vergadering gehouden.

Nadat de c.a.o.-onderhandelingen begin maart waren afgebroken, werden woensdag 14 en donderdag 15 maart opnieuw besprekingen gevoerd tussen de directie en de vakbonden. Donderdag 15 maart volgde er een informatieve ledenvergadering over de afgebroken onderhandelingen. Onder druk van de arbeiders was die bijeenkomst openbaar.

Donderdagavond 15 maart hielden ook de arbeiders van Koudbandwalserij I en de Vertinnerij een demonstratie. Ze verzamelden zich om 19 uur bij het station van Beverwijk, getooid met spandoeken. Onder het roepen van leuzen als "f 150 meer", "met poen kun je een heleboel doen" en "45% ploegentoeslag" vertrokken ze naar het gebouw "De Schouw" waar de informatieve vergadering werd gehouden. Tijdens die vergadering, door een duizendtal arbeiders bezocht, ontlaadde de spanning zich opnieuw.

De avond begon met een uiteenzetting van de onderhandelingsdelegatie, die meedeelde dat de onderhandelingen op niets waren uitgelopen. In plaats van in te gaan op de voorstellen tot arbeidstijdverkorting had Hoogovens voorstellen gedaan om de ploegentoeslagen en de omgevingstoeslagen (extra premie voor werk onder lawaaierige, vuile en warme onstandigheden) met een aantal procenten te verhogen. Henk Krul, vakbondsbestuurder en lid van de onderhandelingsdelegatie, betreurde dat ten eerste. Doordat Hoogovens - op bevel van het ondernemersverbond V.N.O. - geen serieuze discussie aanging over het arbeidsvoorwaardenbeleid, kon hij de arbeiders ook geen toezeggingen doen over eventuele aanvullende looneisen. Eerst moest er duidelijkheid komen over de doorbreking van de 40-urige werkweek en de mogelijkheid tot een vervroegde uittreding, dan waren er wellicht helemaal geen aanvullende looneisen meer nodig, zei hij. Dat was het, waar de bond op uit was.

De stemming was op dat moment al danig verhit. Het betoog van de onderhandelingsdelegatie wekte echter pas goed de woede van de arbeiders op. Zij wilden meer geld, de lonen moesten omhoog! Verscheidene arbeiders kwamen naar de interruptiemicrofoon om hun ongenoegen kenbaar te maken. Er werden felle betogen afgestoken van bijna allemaal dezelfde inhoud: dat arbeidsvoorwaardenbeleid mag je wel vergeten als er maar meer poen komt. Van een reële verbetering der arbeidsvoorwaarden komt niets terecht, Hoogovens wil er niet aan. Laten we daarom pakken wat ons geboden wordt (d.w.z. f 75 netto in de maand meer) en liefst nog meer (d.w.z. f 150). Er werden ook diverse moties aangenomen. De meest verstrekkende was die, waarmee tot het modale inkomen van f 30.000. f 150 in de maand meer werd verlangd.

Bij alle betogen en moties bleef de onderhandelingsdelegatie zich verschuilen achter het feit, dat het eisenpakket vanmee zij de onderhandelingen was ingegaan in oktober door de leden op democratische wijze was samengesteld en dat als er nieuwe eisen op tafel kwamen deze eerst aan het bondsbestuur in Amsterdam ter goedkeuring moesten worden voorgelegd. Op deze manier werden het enthousiasme en de vastberadenheid waarmee de arbeiders naar deze vergadering waren gekomen, door de onderhandelingsdelegatie langzaam maar zeker omgezet in een gevoel van onbehagen en machteloosheid.

Wel werd aan het slot van de bijeenkomst nog een ledenvergadering in het vooruitzicht gesteld, waarin men zich over eventuele akties zou mogen uitspreken.

De akties in het bedrijf werden hierna niet meer voortgezet. De andere afdelingen namen de aktie niet over. De vakbonden van hun kant hadden duidelijk laten blijken, dat zij van de werkonderbrekingen afstand wensten te nemen.

Na de informatieve ledenvergadering volgden er officiële ledenvergaderingen, slechts toegankelijk voor leden. Ongeorganiseerden die ook naar binnen wilden, werden met geweld geweerd. Dat zij wel degelijk belang hadden bij wat er zou worden besloten, daarmee werd geen rekening gehouden.

In de vergadering besloten de aanwezige arbeiders vrijwel eenstemmig om afstand te nemen van de door de leiding ingenomen standpunten betreffende de c.a.o.-eisen voor dit jaar. De leden stelden zich in duidelijke meerderheid op het standpunt, dat er een graantje extra viel mee te pikken en dat dit met beide handen moest worden aangegrepen. Het meerendeel van de leden bleef volharden, dat de bondsleiding zich niet reëel opstelde.

Krul slaagde er niet in de leden te overtuigen van het belang van het doorbreken van de 40-urige werkweek. De bonden zagen daarin een opening naar de 35-urige werkweek. Maar de arbeiders verklaarden in dat alles de eigen problematiek niet te herkennen en zij spraken van een "centralistisch vakbondsbeleid".

-
- (1) Schrijver dezes, een vriend die bij het schrijven gebruik kon maken van diverse plaatselijke informatie, merkte op dat de CPN wellicht iets te maken heeft gehad met de keus voor de eis van f 150 meer.

E E N F I L M O V E R T W E E W E R E L D E N O P D E T.V.

De film waarom het ons hier te doen is heet "Pit-strike" ("Mijnstaking"). Het is de eerste rolprent van de jonge Britse regisseur Roger Banford, vervaardigd naar een scenario van de Britse schrijver Alan Sillitoe. Hij was op woensdag 4 april te zien in het N.O.S.-programma. De twee werelden waarover het verhaal gaat, zijn die van de arbeidersklasse en die van de "linkse" intellektuelen.

De geschiedenis die verteld wordt is uitermate simpel. De wijze waarop zij - met bijzonder veel oog voor kleine details - wordt uitgewerkt ge-

tuigt van een uitstekend begrip van de realiteit.

De mijnwerkers in Groot-Brittannië leggen de arbeid neer om kracht bij te zetten aan hun looneisen. Tijdens de staking organiseert de bond in Londen een demonstratie. Er wordt aan deelgenomen door een beperkt aantal arbeiders, afkomstig uit diverse mijndistrikten. Daar sommigen hiervan op vrij grote afstand van de hoofdstad zijn gelegen, worden de desbetreffende demonstranten ingekwartierd bij gezinnen, die zich daarvoor beschikbaar hebben gesteld. De niet meer zo jonge mijnwerker Joshua Reed vindt onderdak bij Jack en Pamela Seymour en hun beide kinderen. Hun wederzijdse kennismaking, vluchtig en ogenschijnlijk slechts een hoogst onbelangrijk onderdeel, biedt de makers van de film de gelegenheid, datgene te vertellen waarom het in in wezen te doen is en waarvoor de staking slechts een achtergrond vormt.

Als de per trein in Londen gearriveerde Joshua per auto naar zijn logeeradres wordt gebracht, blijkt dat in een buurt te liggen, die uiterlijk al een groot contrast vormt met het mijnwerkersstadje, dat men in de eerste filmbeelden heeft gezien. Jack en Pamela Seymour zijn academisch gevormde jonge mensen, werkzaam aan de universiteit, waar hij hele en zij halve dagen les geeft. Er is geen twijfel over mogelijk: ze zijn allebei "links"; het onderdak verschaffen aan een tot de arbeidersklasse behorende gast is voor hen een daad van solidariteit met de proletarische strijd.

Als Joshua vlak bij hun gerieflijke huis wordt afgezet voelt hij zich allesbehalve op zijn gemak. Met zijn valiesje in de hand blijft hij op de stoep staan en pas nadat zijn makkers hem toeroepen dat mrs. Seymour hem "heus niet zal opeten", drukt hij aarzelend op de bel.

Wat volgt is niet zo gemakkelijk in woorden te beschrijven, want het gaat daarbij herhaaldelijk om beelden: om een blik, om een gebaar, om de verbazing waarmee de arbeider rondkijkt in dit interieur en dit milieu, om de verbazing ook die kennelijk bij de familie Seymour heerst, wanneer haar blijkt dat deze arbeider heel anders is dan de voorstelling die zij zich van een arbeider - en dan nog wel een midden in een strijd gewikkelde arbeider - heeft gemaakt.

"Ah, u bent vast en zeker *onze* mijnwerker," zegt mevrouw Seymour als ze hem opendoet en wie naar de film zit te kijken, realiseert zich op hetzelfde ogenblik, dat het de eerste mijnwerker is, die ze ooit in haar leven heeft gezien. Van "onze mijnwerker" spreekt ze ook als ze hem wat later aan haar thuiskomende echtgenoot voorstelt en aan haar beide kinderen, die de gast bekijken zoals kinderen die voor het eerst in een dierentuin zijn een olifant of een giraffe bekijken.

De bewuste beelden duren maar hooguit enkele tellen, maar met een hele reeks van dergelijke korte flitsen bouwt regisseur Banford een boekdelen sprekend betoog op.

Joshua is een gelovig christen, die niet zonder zakbijbeltje op reis is gegaan. Als hij in de logeerkamer zijn spulletjes uitpakt, legt hij dat bijbeltje op het nachtkastje. Als mevrouw Seymour het daar toevallig ontdekt, drukt haar gezicht de grootst mogelijke verbazing uit. Het is duidelijk: een arbeider die christelijk is en voortdurend in de bijbel leest, dat beantwoordt volstrekt niet aan haar voorstelling van een arbeider. Men heeft hier met meer dan een simpel detail te maken. In de loop van het verhaal blijkt, dat juist deze diepgelovige arbeider de ongetwijfeld meest strijdbare van al zijn makkers te zijn, degene ook die niet terugschrikt voor de meest radikale handelingen, wanneer het er om gaat slag te leveren

te leveren tegen de politie of tegen onderkruipers. De strekking van deze film, de boodschap die hij brengt is dan ook deze, dat een christelijke arbeider, als het er op aan komt, in de allereerste plaats als een arbeider handelt en dat zijn opvatting over hetgeen strijdende arbeiders moeten doen in niets verschilt van die van arbeiders die ongelovig zijn het gaat, zo kan men die strekking samenvatten, niet om de ideologie - welke dan ook - maar om het simpele feit van het arbeider zijn.

Voor "linkse" intellectuelen liggen de dingen anders. Maar intellectuelen, ook indien ze "links" zijn, verkeren nu eenmaal in een geheel andere wereld en het verschilt tussen hun wereld en die van de arbeiders wordt door de makers van de film aanhoudend op onnavolgbare wijze geaccentueerd. Daar is bijvoorbeeld die kostelijke scène aan de ontbijttafel, waarop voor mijnwerker Joshua allerlei onbekende ingrediënten prijken, waarvan hij zich niet waagt te bedienen. Daar is de al even kostelijke scène waarin Joshua om een paar kranten vraagt. De familie reageert blij verrast. Men ziet als het ware hun gedachten: "Zie je wel, dus toch! Zo'n strijdbare mijnwerker is dus toch iemand met belangstelling voor het nieuws, is dus toch wel degelijk ongeveer zo als zij zich zo iemand hebben voorgesteld. De twee kinderen rennen weg om een paar kranten te zoeken. Maar wie schetst ieders verbazing, wanneer de mijnwerker die kranten niet gaat lezen, maar in zijn laarzen stopt op de manier waarop een doelverdediger zijn beangeschermers in zijn voetbalkousen steekt. "Om gewapend te zijn tegen de gemeene trappen van politieagenten", legt Joshua uit. Dat het geen overbodige voorzorgsmaatregel is, toont de film op een later tijdstip eveneens. Want niet alleen de arbeiders en de intellectuelen worden levensecht getoond, maar ook de politie.

We zeiden het reeds: kleine, héle kleine details, gebruikt de regisseur om het kolossale verschil te laten zien tussen de twee werelden die elkaar ontmoeten. Hij doet dat niet met een grove zwart-wit-tekening, alle tonelen die zich afspelen zijn aan de werkelijkheid ontleend: de familie Seymour is een sympathiek gezin dat wordt gekenmerkt door politiek idealisme. Maar juist d  r dat idealisme staat het mijlenver van zijn gast en die afstand blijken de makers van de film buitengewoon scherp te hebben waargenomen.

Hun scherp waarnemingsvermogen blijkt ook bij andere sc enes. De staking is officieel, zij wordt door de bond erkend en geleid. Dat er niettemin een duidelijk verschil tussen arbeiders en vakbondsfunctionarissen bestaat is de filmmakers niet ontgaan. Als een van de vakbondsmensen orders staat uit te delen, krijgt hij van een van de stakers te horen, dat hij niet moet denken dat zij rekruten zijn en hij de een of andere sergeant.

Wij zouden op deze wijze dooor kunnen gaan, maar wij geloven dat wij de strekking en de kwaliteiten van de rolprent voldoende hebben aangetoond. Wij hebben er met dezelfde bewondering en hetzelfde plezier naar gekeken als destijds naar "Days of Hope" en naar nog enkele van soortgelijke Engelse produkties, die door spel, regie en realiteitszin met kop en schouders uitsteken boven dergelijke produkties van andere, bijvoorbeeld Amerikaanse bodem. Het is te hopen dat de N.O.S. deze "Pit-strike" nog eens een keer op het scherm zal brengen voor wie het programma jammer genoeg heeft gemist of voor wie - zoals wij - het graag een tweede keer zouden willen zien.

=====